

6

Zależności rynkowe

ZAGADNIENIA

- Istota mechanizmu rynkowego
- Prawo podaży
- Prawo popytu
- Determinanty podaży i popytu
- Cena równowagi rynkowej
- Paradoksy rynkowe

Istota mechanizmu rynkowego

Ceny są ustalane na wszystkich rynkach – czy to w kontakcie bezpośrednim, np. na straganie, czy w supermarketach, w których nabywca sam wybiera towar, na którym umieszczona jest cena, czy wreszcie na aukcji, gdzie nabywca jest zmuszony do licytowania ceny, np. wymarzonego dzieła sztuki. W każdym przypadku to mechanizm rynku sprawia, że ilość dóbr, na które jest zapotrzebowanie, zostaje zrównana z ilością dóbr oferowaną do sprzedaży.

ZAPAMIĘTAJ

Mechanizm rynkowy to ogół wzajemnych zależności pomiędzy popytem, podażą i cenami wszystkich rynkowych dóbr i usług oraz procesów dostosowawczych między nimi.

PRZYKŁAD

Na aukcji oferowano jeden obraz i w wyniku licytacji zapotrzebowanie zostało zrównane z tą liczbą – tylko jedna osoba nabyła przedmiot. Cena zrównała popyt z podażą. Cena i ilość towaru nie mogą być rozpatrywane oddzielnie. Relacja między tymi wielkościami wyraża istotę popytu i podaży.

Popyt i podaż

Popyt i podaż to podstawowe pojęcia związane z rynkiem.

ZAPAMIĘTAJ

Popyt to ilość dobra, jaką nabywcy gotowi są kupić w danym czasie przy różnym poziomie ceny.

Podaż to ilość dobra, jaką sprzedawcy są gotowi zaoferować w danym czasie przy różnym poziomie ceny.

Zwróćmy uwagę, że w każdej z dwóch powyższych definicji mówimy o różnym poziomie ceny. Jeśli np. pizza kosztuje 15 zł, to liczba chętnych do zakupu będzie inna, niż gdy cena wyniesie 5 zł. Właściciel pizzerii ma świadomość, że przy niższej cenie liczba chętnych wzrośnie i odwrotnie.

ZAPAMIĘTAJ

Cena to wartość towaru wyrażona w pieniądzu.

Gospodarka rynkowa rządzi się swoimi prawami, przede wszystkim prawem popytu i prawem podaży. Znajomość tych praw w ekonomii jest tak samo ważna jak znajomość tabliczki mnożenia w matematyce. Aby przypomnieć zasady prawa popytu i prawa podaży, posłużymy się prostym przykładem.

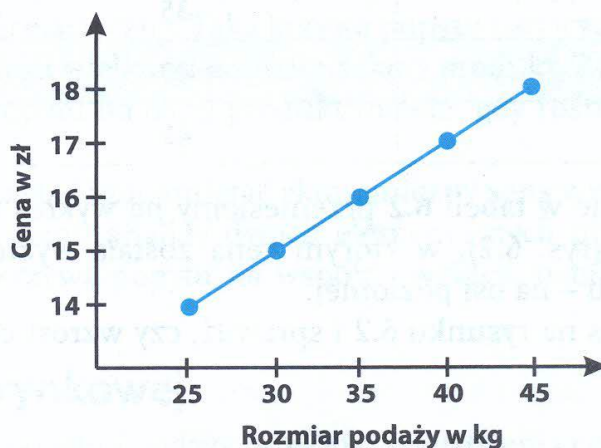
PRZYKŁAD

Wyobraźmy sobie, że niedaleko naszego miejsca zamieszkania hoduje się unikalną odmianę czereśni. Owoce są dorodne, soczyste i bardzo smaczne. Tylko w tym miejscu, dzięki mikroklimatowi, osiągają tak wspaniały smak oraz kolor, któremu zawdzięczają nazwę burgundki. W okresie zbioru owoców mieszkańcy naszej miejscowości odwiedzają tamtejsze targowisko i kupują czereśnie. Wiedzą bowiem, że trwałość i ilość produktu oraz czas jego sprzedaży są ograniczone. Zbiór owoców zależy od warunków pogodowych i... szpaków konkurujących z człowiekiem w zjadaniu owoców. W tabeli 6.1 zilustrowano sytuację rynkową widzianą oczami sprzedawców sadowników.

Tabela 6.1. Czereśnie burgundki – podaż

Cena 1 kg czereśni (zł)	Oferta sprzedaży – podaż (kg)
18	45
17	40
16	35
15	30
14	25

Dane zamieszone w tabeli 6.1 przeniesiemy na wykres w prostokątnym układzie współrzędnych (rys. 6.1): cena – oś pionowa, skala podaży – oś pozioma. Zanalizuj wykres na rysunku 6.1 i sprawdź, czy wzrost ceny prowadzi do wzrostu podaży.

Rys. 6.1. Krzywa podaży

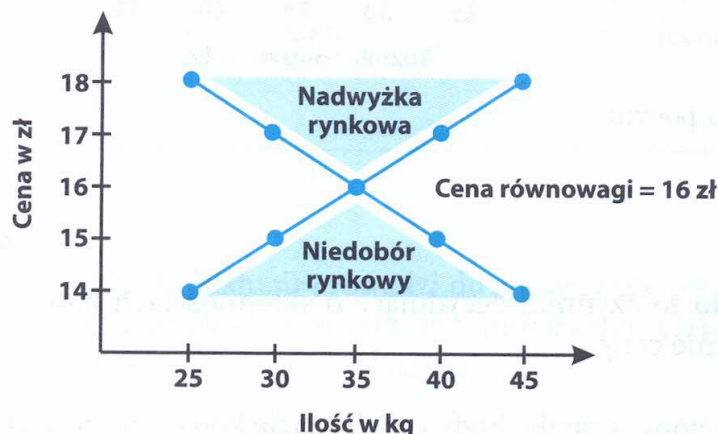

ZAPAMIĘTAJ

Cena równowagi rynkowej to cena równoważąca rynek: rozmiary zapotrzebowania (ilość nabywana) są równe ilości oferowanej, czyli popyt zrównuje się z podażą.

PRZYKŁAD

Cena równowagi wyznaczona na rysunku 6.3 wynosi 16 zł. Satisfakcjonuje ona zarówno sprzedawców, jak i nabywców i jest skutkiem wzajemnego oddziaływania podaży i popytu (rys. 6.3).

Rys. 6.3. Cena równowagi rynkowej produktu

Przy cenie niższej niż 16 zł za 1 kg wielkość zapotrzebowania jest większa niż oferowana ilość. Taka sytuacja oznacza *niedobór rynkowy*. Na rysunku 6.3 niedobór rynkowy wyznacza odstęp pomiędzy krzywą podaży a krzywą popytu poniżej punktu równowagi. Odwrotną sytuację obserwujemy w przypadku każdej ceny wyższej niż 16 zł. Wówczas ilość oferowana jest większa niż zapotrzebowanie i powstaje *nadwyżka rynkowa*. Nadwyżkę rynkową wyznacza odstęp pomiędzy krzywą podaży a krzywą popytu powyżej punktu równowagi. Gdy cena kształtuje się na poziomie wyższym niż cena równowagi, wówczas wytwórcy są zmuszeni ją obniżyć. Powinna zostać osiągnięta cena równowagi, co umożliwi zlikwidowanie nadwyżki podaży.

Paradoksy rynkowe

Na niektórych rynkach mamy do czynienia z naruszeniem prawa popytu. Zdarza się, że gdy wzrasta cena produktu, rośnie także wielkość popytu, tj. liczba jednostek produktu, którą konsumenci są skłonni nabyć w danym okresie przy konkretnym poziomie rynkowej ceny tego produktu.

PRZYKŁADY

- **Paradoks Giffena** ma miejsce przy bardzo niskich dochodach konsumentów i przy wzroście cen dóbr niższego rzędu. Angielski ekonomista i statystyk Robert Giffen (1837–1919) w II połowie XIX w. stwierdził, że mimo wzrostu cen chleba, wielkość popytu na to dobro również wzrasta. Zaobserwował to przede wszystkim w najuboższych gospodarstwach domowych, których wydatki na chleb były wysokie w stosunku do całości wydatków. Chleb jest specyficznym dobrem konsumpcyjnym, które nie ma bliskich substytutów. Sam stał się substytutem innych dóbr żywnościowych, których ceny były relatywnie wyższe od ceny chleba. Taka sytuacja powoduje wzrost spożycia chleba.